

PŘEDKLÁDACÍ ZPRÁVA

Mezinárodní organizace práce (dále jen "MOP") je mezinárodní vládní organizace založená v roce 1919. Nejvyšším orgánem MOP je Generální konference zástupců členských států – nazývaná také **Mezinárodní konferencí práce** (dále jen "MKP"), která se schází pravidelně jednou ročně zpravidla v Ženevě, sídle MOP.

Mezi hlavní činnosti MOP patří tvorba mezinárodních pracovních a sociálních norem, které jsou přijímány buď ve formě úmluvy (Convention), jež se po ratifikaci členským státem stává pro tento stát mezinárodněprávním závazkem, nebo/a ve formě doporučení (Recommendation), které se neratifikuje a obsahuje nezávazné standardy zpravidla doplňující některou z úmluv.

Na základě článku 19 Ústavy MOP jsou vlády členských států povinny předložit takovéto nově přijaté instrumenty kompetentním orgánům svého státu k informaci nebo k posouzení možnosti ratifikace a vnitrostátního provádění. Těmito orgány se zpravidla rozumí zákonodárné sbory členských států MOP.

Ke splnění této povinnosti vyplývající z členství v MOP se Parlamentu ČR pro informaci předkládá **Doporučení Mezinárodní organizace práce č. 205 o zaměstnanosti a důstojné práci pro mír a odolnost** (dále jen „Doporučení“), které bylo schváleno na 106. zasedání Mezinárodní konference práce v roce 2017.

Toto Doporučení bylo přijato za účelem nahrazení staršího Doporučení č. 71 z roku 1944 k zaměstnanosti (o přechodu od války k míru). Nové Doporučení rozšiřuje původní věcný záběr z poválečné obnovy na podporu pracovníků a jejich rodin, jakož i zaměstnavatelů, jak v situacích po ozbrojených konfliktech, tak i po živelních pohromách. Zaměřuje se na potřebu příjmové stabilizace skrze bezprostřední prostředky sociální ochrany a opáření na poli zaměstnanosti. Klíčová je obnova místní ekonomiky a podpora zaměstnanosti v souladu se základními principy zákazu nucené a dětské práce a nediskriminace v kontextu sociálního dialogu.

Jedním z významných sdělení nového Doporučení je potřeba předcházet krizím a posilovat odolnost společnosti vůči konfliktům a katastrofám budováním a podporou připravenosti a akceschopnosti veřejné správy, environmentálně udržitelné ekonomiky, sociálního dialogu, právního státu a občanské společnosti. Další části nového Doporučení obsahují podrobnější vodítka mj. pro oblasti sociální ochrany, služeb zaměstnanosti, prevence, mezinárodní spolupráce jakož i pro situaci migrantů a uprchlíků.

Doporučení, shrnující a kodifikující aktuální shodu tripartitních partnerů (zástupců vlád, zaměstnavatelů a pracovníků), **není mezinárodní smlouvou, nepodléhá ratifikaci a nevyplývají z něj žádné mezinárodněprávní závazky**. Vzhledem k svému doporučujícímu charakteru neobsahuje povinnosti, jež by mohly mít dopad na veřejné rozpočty či podnikatelské prostředí. Doporučení vyzývá k tomu, aby bylo v rámci ochrany zvláště ohrožených skupin přihlíženo ke specifickému postavení žen.

Obsah Doporučení

I. Cíle a rozsah

Základním východiskem, na němž byla příprava nového Doporučení založena, byl význam společenské soudržnosti nejen pro překonávání negativních následků přírodních katastrof a společenských krizí vnitřních i vnějších, ale také jako prevence např. občanských nepokojů. Vzhledem k významné roli, jakou v této oblasti sehrává pracovníě-sociální problematika, si tak Doporučení klade za cíl poskytnout členským státům MOP vodítka pro podporu plné a produktivní zaměstnanosti na základě principů důstojné práce, jakož i zahrnutí sociální podpory do plánování a realizace okamžité podpory obyvatelstva postiženého konfliktem či katastrofou. Jsou definovány základní pojmy katastrofa, odolnost, a reakce na krize. Je zdůrazněno, že Doporučení platí pro všechny pracovníky a uchazeče o zaměstnání a pro všechny zaměstnavatele ve všech hospodářských odvětvích postižených krizovými situacemi.

II. Základní zásady

Při přijímání opatření týkajících se zaměstnanosti a důstojné práce v reakci na krizové situace vyplývající z konfliktů a katastrof a za účelem prevence by členské státy měly vzít v úvahu význam důstojné práce pro mír a předcházení krizím, respektovat lidská práva, včetně požadavku nediskriminace, a věnovat zvláštní pozornost zvláště zranitelným skupinám populace a negativním externalitám přijatých opatření. Zdůrazňuje se i význam ekologicky udržitelného hospodářství a sociálního dialogu a připomíná se potřeba mezinárodní spolupráce a koordinace v oblasti humanitární a rozvojové pomoci.

Vnitrostátní postupy při řešení krizových situací a úprava sociální ochrany a zaměstnanosti vyhovují zásadám uvedeným v této části Doporučení.

III. Strategický přístup

V rámci strategického přístupu k podpoře míru, budování odolnosti, předcházení krizím, a k postkrizové obnově se doporučuje zejména vyvinout úsilí k příjmové stabilitě, podpoře hospodářského růstu a udržitelné zaměstnanosti (včetně budování institucí trhu práce), zajistit základní práva pracovníků, podporovat sociální dialog a vyhodnocovat efektivitu přijatých opatření.

Bezprostřední krizová odezva má zahrnovat koordinované a inkluzivní vyhodnocení potřeb, zajištění uspokojování základních potřeb a poskytování služeb, včetně sociální ochrany, podpory živobytí, okamžitých opatření v oblasti zaměstnanosti a příležitostí k vytváření příjmů pro skupiny obyvatelstva a jednotlivce, kteří byli v důsledku krize obzvláště zranitelní. Pamatováno by mělo být i na dostatečnou vybavenost osob podílejících se na záchranných pracích osobními ochrannými prostředky.

Česká republika jako hospodářsky vyspělý stát s rozvinutými sociálními systémy dlouhodobě naplňuje doporučení směřující k **posilování společenské odolnosti** (právní úprava podnikání, institucí trhu práce, pracovního práva vč. ochrany mzdy, sdružování zaměstnavatelů a pracovníků a kolektivního dialogu).

Základními relevantními právními předpisy pro oblast **krizového řízení** jsou ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, upravující nouzový stav a stav ohrožení státu, a především zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení, zákon č. 320/2015 Sb., o hasičském záchranném sboru, či zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, jakož i související podzákoné předpisy (zejm. nařízení vlády č. 462/2000 Sb.).

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení, obsahuje úpravu úkolů jednotlivých složek veřejné správy (ministerstev a dalších ústředních orgánů státní správy, krajů, obcí, policie a hasičů), a jejich spolupráce. Stanoví povinnosti v oblasti připravenosti na řešení krizových situací v jejich působnosti, zejména pak zřizování pracovišť krizového řízení a krizových štábů, resp. zpracování krizových plánů jakožto základních plánovacích dokumentů obsahujících souhrn krizových opatření a postupů k řešení krizových situací.

Hlavním koordinačním orgánem v přípravě na krizové stavy je Ministerstvo vnitra. Ve smyslu Doporučení hraje významnou roli i Ministerstvo práce a sociálních věcí, zejm. při pomoci lidem řešit sociální a pracovněprávní důsledky, která s případnou krizovou událostí souvisí. Krizový štáb MPSV v této souvislosti zejména shromažďuje a analyzuje informace o vývoji krizové situace a o stavu realizace opatření přijímaných správními úřady a orgány územní samosprávy, navrhuje a připravuje realizaci opatření na základě požadavků Ústředního krizového štábu, Bezpečnostní rady státu a rozhodnutí vlády, připravuje návrhy opatření MPSV k řešení krizové situace vyžadující schválení Bezpečnostní radou státu, vládou nebo Parlamentem České republiky, posuzuje, projednává a operativně koordinuje opatření k řešení krizové situace v resortu práce a sociálních věcí, navrhovaná odbornými útvary ministerstva a přímo řízenými organizačními složkami státu, a zabezpečuje kontrolu jejich plnění, upřesňuje požadavky na zabezpečení činností, které spadají do působnosti resortu, ale jejichž výkon je zajišťován v součinnosti nebo jiným subjektem, či zabezpečuje součinnost s ostatními orgány krizového řízení, včetně územních orgánů a mezinárodních organizací, ke koordinaci opatření v působnosti resortu.

V oblasti zaměstnanosti vypracovávají plány krizové připravenosti krajské pobočky Úřadu práce ČR, které plní v souladu s ustanovením § 4 odst. 1 zákona č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce ČR a o změně souvisejících zákonů, úkoly v oblastech zaměstnanosti, ochrany zaměstnanců při platební neschopnosti a státní sociální podpory, které vyžadují připravenost na krizové situace ve smyslu zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení. Pobočky Úřadu práce ČR z hlediska zabezpečení základních potřeb obyvatelstva v období krizových stavů mimo jiné:

- vedou evidenci volných pracovních míst, evidenci uchazečů o zaměstnání, vydaných pracovních povolení cizincům a osobám bez státní příslušnosti;
- vedou evidenci uchazečů o zaměstnání se změnou pracovní schopnosti;
- zabezpečují výplatu hmotného zabezpečení evidovaných uchazečů o práci;
- zabezpečují organizaci a materiálně technickou přípravu rekvalifikace a profesní přípravy pracovních sil z hlediska potřeb válečného hospodářství;
- zabezpečují organizaci a materiálně technickou přípravu k vyhledávání vhodných osob z řad uchazečů o zaměstnání pro povolávání do pracovní výpomoci nebo pracovní pomoci;
- zabezpečují oblast státní sociální podpory a výplatu dávek.

K okamžité podpoře sociální i příjmové situace obyvatelstva postiženého přírodní katastrofou či krizí viz dále k části VII, zde lze navíc zmínit i zákon č. 12/2002 Sb., o státní pomoci při obnově území, který stanoví zásady pro poskytnutí státní finanční při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou a postup předcházející poskytnutí státní pomoci. Tuto pomoc na obnovu majetku sloužícího k zabezpečení základních funkcí v dotčeném území, jímž se mj. rozumí i majetek, který bezprostředně slouží k hospodářským činnostem (§ 2 odst. 9 zákona).

Pozornost je v rámci krizového řízení věnována i zvláště ohroženým skupinám obyvatelstva. Ze specifických opatření lze například uvést metodický list č. S 12 Bojového řádu jednotek požární ochrany „Zásady komunikace s osobami se zdravotním postižením na místě zásahu“, který byl vydán v roce 2007, či budování tísňových SMS linek v rámci Hasičského

záchranného sboru pro osoby se sluchovým postižením¹, nebo § 39d a 39e zákona č. 240/2000 Sb., krizového zákona, věnujícího se zajištění evidence údajů o přechodných změnách pobytu osob, jež jsou z důvodu krizové situace nuceny opustit své obydlí.

IV. Zaměstnanost a příležitost k vytváření příjmu

Členské státy by měly mít komplexní a udržitelnou strategii zaměstnanosti a přijmout programy regionální podpory, podpory udržitelného podnikání a odpovědného partnerství veřejného a soukromého sektoru. Aktivní politiky zaměstnanosti mají věnovat pozornost znevýhodněným skupinám.

V případě postkonfliktních situací má být věnována pozornost hospodářské a sociální reintegraci bývalých členů ozbrojených složek a skupin.

Služby zaměstnanosti jsou v ČR tradiční složkou státní správy v oblasti práce a sociálních věcí, a státní politika zaměstnanosti dlouhodobě usiluje o dosažení rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou po pracovních silách, o produktivní využití zdrojů pracovních sil a o zabezpečení práva občanů na zaměstnání. Jedním ze základních cílů hospodářské a sociální politiky státu je dosažení plné, produktivní a svobodně zvolené zaměstnanosti a ochrana proti nezaměstnanosti. Právo na zaměstnání bez ohledu na rasu, barvu pleti, pohlaví, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, členství v politických stranách nebo příslušnost k politickým hnutím, národnost, etnický nebo sociální původ, majetek, zdravotní stav nebo věk je jedním ze základních lidských práv občana.

Strategie politiky zaměstnanosti do roku 2020 byla po projednání se sociálními partnery schválena usnesením vlády z 15. 10. 2014 č. 835. Strategie byla vypracována po rozsáhlém analytickém rozboru stávajícího stavu trhu práce, přístupů politiky zaměstnanosti, její účinnosti a efektivity, zhodnocení souladu s ostatními politikami a strategickými dokumenty, a to jak na národní úrovni, tak úrovni EU, a obsahuje přehled konkrétních opatření v oblasti práce a sociálních věcí. Cílem této strategie je zvýšit celkovou míru zaměstnanosti věkové skupiny občanů 20 – 64 let na cílovou hodnotu 75 % a zároveň splnit dílčí národní cíle (zvýšení zaměstnanosti žen, zvýšení zaměstnanosti starších, snížení nezaměstnanosti mládeže a snížení nezaměstnanosti osob s nízkou kvalitací) přijaté vládou ČR v rámci Strategie EVROPA 2020 a Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění. V této souvislosti jsou v rámci Strategie politiky zaměstnanosti identifikovány základní problémy českého trhu práce a následně stanoveny hlavní priority pro aktivity vlády v této oblasti.

Dalším významným souvisejícím programovým dokumentem je **Strategie regionálního rozvoje 2014 – 2020**, schválená usnesením vlády z 15. 5. 2013 č. 344 jakožto nástroj koordinace jednotlivých veřejných politik s vlivem na regionální rozvoj, včetně politiky zaměstnanosti. Ve své příloze vymezuje tzv. hospodářsky problémové oblasti, které by měly být prioritně podpořeny z evropských, národních i krajských programů rozvoje. Jedním z hlavních kritérií tohoto vymezení je i míra nezaměstnanosti. Problematice tvorby pracovních míst je tedy věnována zvýšená pozornost.

Aktivní politika zaměstnanosti (dále také APZ) je uplatňována v souladu se zákonem č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti v platném znění, a s vyhláškou č. 518/2004 Sb., kterou se provádí zákon o zaměstnanosti. Mezi její nástroje patří:

- společensky účelná pracovní místa;

¹ Problematice situace osob se zdravotním postižením v krizových situacích se v rámci své činnosti věnuje i Vládní výbor pro zdravotně postižené občany, a je sledována také na úrovni EU – srov. např. Závěry Rady EU o zohledňování zdravotního postižení při zvládání katastrof z 25. 2. 2015.

- veřejně prospěšné práce;
- překlenovací příspěvek na úhradu uznatelných provozních nákladů osobě samostatně výdělečně činné;
- příspěvek na podporu regionální mobility;
- příspěvek na zapracování;
- příspěvek na zřízení pracovního místa pro osobu se zdravotním postižením;
- příspěvek na úhradu provozních nákladů vynaložených v souvislosti se zaměstnáváním osoby se zdravotním postižením;
- příspěvek na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením na chráněném trhu práce.

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, v § 33 upravuje tzv. zvýšenou péči při zprostředkování zaměstnání poskytovanou uchazečům o zaměstnání, kteří ji pro svůj zdravotní stav, věk, péči o dítě nebo z jiných vážných důvodů potřebují. Znevýhodněné skupiny uchazečů jsou také podporovány v rámci projektů financovaných z fondů EU (Operační program zaměstnanost).

V. Práva, rovnost a nediskriminace

Zdůrazňuje se potřeba usilovat i ve výjimečných podmínkách o dodržování zákazu diskriminace, nucené i dětské práce a věnovat zvláštní pozornost ochraně zvláště zranitelných osob či ohrožených skupin obyvatelstva, trestat všechny formy násilí souvisejícího s pohlavím a zajistit profesní rehabilitaci osob se zdravotním postižením.

Zákaz diskriminace a dětské práce obsažené ve vnitrostátním právu jsou účinné i v době krize, stejně jako relevantní ustanovení zvláštní části trestního zákoníku.

Pracovní povinnost a pracovní výpomoc, které česká legislativa umožňuje v případě nouzového stavu nebo stavu ohrožení státu, vyhovují výjimkám obsaženým v úmluvě MOP č. 29 o nucené práci zmíněné v posledním odstavci této části.

Osoby se zdravotním postižením patří k těm zvláště hroženým skupinám na trhu práce, jimž je v zákoně o zaměstnanosti věnována zvláštní pozornost. Jejich pracovní rehabilitaci se věnuje vyhláška MPSV č. 518/2004 Sb., kterou se provádí zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

VI. Školství, odborné vzdělávání a poradenství

S cílem napomáhat vnitřní odolnosti a soudržnosti by členské státy měly formulovat národní vzdělávací programy, jež by měly přispívat k podpoře dovedností reflektujících potřeby trhu práce a napomáhajících tak budoucímu profesnímu uplatnění žactva, a to v konzultaci se sociálními partnery a dalšími relevantními aktéry, měly by rovněž klást důraz na mírové soužití v rámci společnosti. Klíčový je přístup ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace.

V rámci postkrizového managementu by měla být věnována pozornost obnově výuky dětí a nabídce vzdělávacích programů pro osoby, které kvůli krizi či katastrofě nemohly své vzdělávání řádně dokončit.

Listina základních práv a svobod stanoví, že „základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení“. Článek 33 přitom obsahuje jako jedno ze základních práv právo na vzdělávání. Občanům příslušejícím k národnostním a etnickým menšinám se za podmínek stanovených zákonem zaručuje též právo na vzdělávání v jejich jazyku, jak je uvedeno v článku 25.

Dále dle § 2 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) je vzdělávání založeno na zásadách „rovného přístupu každého státního občana České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace z důvodu rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, víry a náboženství, národnosti, etnického nebo sociálního původu, majetku, rodu a zdravotního stavu nebo jiného postavení občana“.

Klíčovými **strategickými a koncepčními dokumenty** jsou Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 a Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015-2020.

Regionální vzdělávací politika je realizována především prostřednictvím Dlouhodobých záměrů vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy jednotlivých krajů, jež stanovují základní směry rozvoje v oblasti vzdělávání v daných krajích. Tento dokument je zpracováván na základě ustanovení § 9 školského zákona. V neposlední řadě je nezbytné zmínit i Krajské akční plány vzdělávání (případně Místní akční plány vzdělávání), které stanovují priority a jednotlivé kroky nutné k dosažení cílů vzdělávací politiky v daném území na základě potřebnosti, naléhavosti, přínosů a podloženosti reálnými daty a analýzami.

Rovnost žen a mužů jakožto základní lidské právo rovněž upravuje Vládní strategie pro rovnost žen a mužů v České republice na léta 2014 – 2020, přičemž přímo problematice vzdělávání se věnuje její kapitola 2.5.

Z hlediska prevence a případné reakce na krizové situace je věnována zvláštní pozornost podpoře pracovní síly a rozvíjení schopností přizpůsobovat se změnám. Systém vzdělávání a odborné přípravy musí zajistit, aby byli lidé vybaveni odpovídajícími znalostmi a dovednostmi a to v průběhu celého života. **Celoživotní vzdělávání** klade důraz na kvalitu a úroveň jak počátečního, tak dalšího vzdělávání, což je předpoklad pro uplatnění na trhu práce, tedy jak pro získání nového, tak i udržení si stávajícího zaměstnání. Další vzdělávání je podporováno také v rámci aktivní politiky zaměstnanosti v oblasti rekvalifikací. V tomto ohledu je klíčové zapojení sociálních partnerů.

Systém odborného vzdělávání je podporován také prostřednictvím **Národní soustavy povolání**, v jejímž rámci jsou vytvářeny a aktualizovány popisy povolání. Hlavním bodem je v tomto ohledu Centrální databáze kompetencí, z níž vychází např. obsah rekvalifikačních kurzů navázaných na tuto soustavu.

Hlavní snahou v oblasti vzdělávání a odborné přípravy je reagovat na změny a budoucí trendy na trhu práce, které souvisí s případnými sociálními a technologickými změnami a připravit případné scénáře a opatření, jak na tyto změny adekvátně reagovat. Z hlediska **poskytování dovedností uplatnitelných na trhu práce** je tak zásadní zabezpečení dostatku relevantních informací, na jejichž základě bude možné predikovat budoucí vývoj trhu práce, včetně jeho kvalifikačních požadavků. Otázce předvídání kvalifikačních potřeb, se aktuálně věnuje projekt Operačního programu Zaměstnanost „Predikce trhu práce – Kompas“, jehož cílem je vytvoření udržitelného systému spolehlivých predikcí a monitoringu trhu práce, který bude propojovat národní a regionální úroveň a jehož výsledky budou reflektovat podstatné dopady technologických trendů na trh práce a specifika regionálního vývoje. Měl by tak přispět ke schopnosti ÚP ČR zabezpečit realizaci APZ a cíleně a individualizovaně poskytovat služby zejména pro nejvíce ohrožené uchazeče o zaměstnání. Významnou složkou procesu je zapojení regionálních partnerů. Ve většině případů se jedná o uskupení označovaná jako teritoriální pakty zaměstnanosti, tj. uskupení sdružující zástupce zaměstnavatelů, státní správy, samosprávy a akademické obce, popřípadě jiných partnerů, na regionální úrovni. Spolupráce na regionální úrovni je rovněž předpokládána v rámci aktivit Akčního plánu Práce 4.0, tj. návrhu opatření MPSV reagujících

na technologické změny a jejich dopady na trh práce v souvislosti s tématem tzv. čtvrté průmyslové revoluce.

Rozvoj digitálních kompetencí je velmi důležitý nejen z hlediska připravenosti pracovní síly na důsledky čtvrté průmyslové revoluce, ale také má celkově pozitivní dopad na zvýšení dovedností a kvalifikace občanů ČR, a to nejen z hlediska zvyšování konkurenceschopnosti ČR v mezinárodním kontextu, ale též např. z hlediska osobnostního rozvoje, odolnosti, připravenosti na změny a zvyšování aktivního zapojení občanů do občanské společnosti. Zvláštní ohledy jsou brány na ohrožené skupiny obyvatel (dlouhodobě nezaměstnaní, osoby se zdravotním postižením, osoby do 25 let věku, rodiče vracející se z mateřské nebo rodičovské dovolené, osoby ohrožené sociálním vyloučením).

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání směřuje v oblasti prevence a reakce na krizové situace také k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí dětí tím, že například vede žáky k aktivnímu přístupu k ochraně zdraví, života, majetku při běžných, rizikových i mimořádných událostech i k poznávání otázek obrany státu a také k úctě k vlastnímu národu i k jiným národům a etnikům, k rozvíjení respektu ke kulturním či jiným odlišnostem (zvláštnostem) lidí, skupin i různých společenství.

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030:

Výchova a vzdělávání jsou úzce vázány na začlenění problematiky ochrany obyvatelstva do systému vzdělávání na školách, který umožňuje dlouhodobě působit na jedince formou pravidelné a povinné výuky. Na školní vzdělávání jsou nadstavbově napojeny projekty vybraných institucí, které při realizaci těchto činností spolupracují. Jedná se zejména o základní složky Integrovaného záchranného systému a nestátní neziskové organizace.

VII. Sociální ochrana

V reakci na krizové situace je třeba usilovat o co nejrychlejší zajištění příjmové jistoty, podporovat komplexní systémy sociálního zabezpečení a další mechanismy sociální ochrany a zajistit účinný přístup k základním zdravotním službám.

Systém sociální ochrany v podobě nepojistných sociálních dávek tvoří ucelený a komplexní systém nástrojů sociální politiky, který reaguje na jednotlivé sociální události. Pokud v důsledku krize, či konfliktu jsou tyto sociální události zasaženy, či ovlivněny, systémy adekvátně zareagují například v podobě přiznání dávky či změny výše již poskytované dávky.

Na předcházení a řešení krizových situací prostřednictvím nepojistných sociálních dávek je zaměřen systém pomoci v hmotné nouzi, upravený zákonem č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. Zákon definuje nepříznivé sociální situace spojené s nedostatečným zabezpečením základní obživy či bydlení a s mimořádnými událostmi a vymezuje dávky, které lze poskytnout osobě či rodině, která nemá dostatečné příjmy a jejíž celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb na společensky přijatelné úrovni. Dále stanovuje, že každá osoba má nárok na poskytnutí základních informací, které vedou k řešení jejich současných problémů, i k předcházení jejich vzniku. Nedílnou součástí pomoci v hmotné nouzi je sociální práce.

Prostřednictvím **mimořádné okamžité pomoci** může být poskytnuta pomoc v situacích nepříznivého a mimořádného charakteru, kdy je potřeba poskytnout pomoc bezprostředně. Zákon o pomoci v hmotné nouzi stanoví několik situací, v nichž lze tuto dávku pomoci v hmotné nouzi poskytnout:

- osobě, ač neplní podmínky hmotné nouze pro opakované dávky, hrozí kvůli nedostatku finančních prostředků vážná újma na zdraví;

- postižení vážnou mimořádnou událostí, jako je např. živelní pohroma (povodeň, vichřice a vyšší stupně větrné pohromy, zemětřesení apod.), požár nebo jiná destruktivní událost, ekologická nebo průmyslová havárie;
- nedostatek prostředků k úhradě nezbytného jednorázového výdaje spojeného zejména se zaplacením správního poplatku při ztrátě osobních dokladů, při vydání duplikátu rodného listu nebo dokladů potřebných k přijetí do zaměstnání, s úhradou jízdného v případě ztráty peněžních prostředků, případně s úhradou noclehu, nebo k úhradě nákladů spojených s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby, nebo k uhrazení odůvodněných nákladů vzniklých v souvislosti se vzděláním nebo se zájmovou činností nezaopatřených dětí a na zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí;
- ohrožení sociálním vyloučením, s ohledem na neuspokojivé sociální zázemí a nedostatek finančních prostředků zejména u osoby, která je propuštěna z výkonu vazby nebo z výkonu trestu odnětí svobody nebo ze zdravotnického zařízení, psychiatrické léčebny nebo léčebného zařízení pro chorobné závislosti nebo ze školského zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy nebo z pěstounské péče po dosažení zletilosti, nebo nemá příští, nebo jsou její práva a zájmy ohroženy trestnou činností jiné osoby.

Jako ukázkou fungování celého systému v praxi lze připomenout např. materiály MPSV publikované v reakci na povodeň v roce 2013², obsahující vedle dalších rad z pracovní-právní oblasti i informace o dávkách okamžité mimořádné pomoci uvedených výše.

VIII. Pracovní právo, státní správa v pracovní-právní oblasti a informace o trhu práce

V rámci postkrizové obnovy se předpokládá obnova a případně i posílení pracovního práva, státních orgánů v oblasti zaměstnanosti, včetně inspekce práce, a systému sociálního dialogu a kolektivního vyjednávání a informačního systému o trhu práce.

Uvedené oblasti jsou plně upraveny stávající pracovní-právní legislativou a obnovu příslušných institutů v době po krizi lze považovat za samozřejmou.

IX. Sociální dialog a role zaměstnavatelů a zaměstnanců

Jednotlivá opatření tohoto Doporučení by na vnitrostátní úrovni měla být připravována po projednání se sociálními partnery a v (post-)krizové situaci by měly být vytvářeny podmínky pro obnovu či posílení organizací sociálních partnerů.

Členské státy mají také napomáhat pracovníkům a udržitelným (zejména malým a středním) podnikům dotčeným krizí formou poradenství, materiální podpory a přístupu k finančním prostředkům.

Paragraf 320 zákoníku práce zajišťuje právo organizací sociálních partnerů na projednání návrhů zákonů a ostatních právních předpisů týkajících se důležitých zájmů pracujících, zejména hospodářských, výrobních, pracovních, mzdových, a sociálních podmínek.

K podpoře pracovníků a podniků viz výše k části VII, či § 2 odst. 9 zákona č. 12/2002 Sb., o státní pomoci při obnově území.

² https://www.mpsv.cz/files/clanky/15423/povodne_A5.pdf.
https://www.mpsv.cz/files/clanky/15427/publikace_povodne_2013_def.pdf.

X. Migranti zasažení krizovými situacemi

Migranti vč. pracovních migrantů se v důsledku krize mohou snadno stát velmi zranitelnými. Členské státy by proto měly usilovat o eliminaci nucené práce a obchodování s lidmi, zvážit možnost přístupu migrantů na trh práce či k podnikání, dbát na kontrolu a prosazování důstojných pracovních podmínek, podporovat rovné zacházení a příležitosti pro migranty a informovat je o jejich právech a usnadnit jejich dobrovolný návrat do vlasti.

Zákaz nucené práce, resp. obchodování s lidmi je obsažen v § 168 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Zákaz diskriminace v pracovněprávních vztazích je obsažen v § 16 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, resp. při uplatňování práva na zaměstnání v § 4 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

Nástroje APZ mohou využívat uchazeči o zaměstnání a zájemci o zaměstnání. Uchazeči o zaměstnání a zájemci o zaměstnání z řad migrantů mohou být zařazeni do rekvalifikačního kurzu Český jazyk pro cizince. Rekvalifikační kurz Český jazyk pro cizince může pro účely rekvalifikace poskytnout škola v rámci oboru vzdělání, který má zapsaný v rejstříku škol a školských zařízení, nebo vysoká škola s akreditovaným studijním programem.

V České republice je v souladu se zákonem o zaměstnanosti zaručeno poskytování zvýšené péče při zprostředkování zaměstnání těm uchazečům o zaměstnání, kteří ji pro svůj zdravotní stav, věk, péči o dítě nebo z jiných závažných důvodů potřebují.

V roce 2017 došlo prostřednictvím novelizace zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, k zavedení opatření, která ve svém důsledku posilují práva a ochranu zaměstnaných migrantů. Pro vydání povolení k zaměstnání cizince je nezbytné předložení pracovní smlouvy, dohody o pracovní činnosti nebo smlouvy o smlouvě budoucí, v níž se strany zavazují v ujednané lhůtě uzavřít pracovní smlouvu nebo dohodu o pracovní činnosti. Další úpravou zajišťující ochranu práv cizinců zaměstnaných na základě povolení k zaměstnání bylo zavedení tzv. fikce oprávnění k výkonu zaměstnání. Touto úpravou je řešena situace, kdy v průběhu řízení o žádosti o prodloužení povolení k zaměstnání správní orgán nebude ve zvláště složitých případech schopen vyřídit žádost o prodloužení povolení k zaměstnání ve lhůtě 30 dnů. Cizinec může tedy být v těchto případech zaměstnán, ale pouze za předpokladu, že je oprávněn legálně pobývat na území České republiky.

Informace o pracovní migraci ze zahraničí, o právech a povinnostech zaměstnanců, o zainteresovaných institucích a asistenčních službách a o službách Úřadu práce České republiky jsou migrantům poskytovány Ministerstvem práce a sociálních věcí na několika platformách: prostřednictvím aktualizovaného Integrovaného portálu v několika jazykových mutacích (https://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam), prostřednictvím internetových stránek Státního úřadu inspekce práce nebo prostřednictvím informačního letáku pro cizince v 9 jazykových mutacích (<http://www.suip.cz/informacni-materialy/pracovnepravni-vztahy/>) nebo např. prostřednictvím specializované aplikace životních situací pro cizince pracující nebo chystající se pracovat v České republice, která je rovněž v několika jazykových mutacích (<http://pracevceskerepublice.cz/>).

Dne 1. listopadu 2015 vstoupila v účinnost Úmluva Rady Evropy o účasti cizinců na veřejném životě na místní úrovni (vyhl. pod č. 51/2015 Sb.m.s.). Týká se všech cizinců včetně cizinců ze zemí mimo Evropskou unii, kteří legálně sídlí na území České republiky. Úmluva zajišťuje migrantům právo šířit své myšlenky bez zásahu státních orgánů, právo zakládat odbory na obranu svých zájmů nebo právo zakládat místní cizinecká sdružení na obranu svých zájmů a projevů kulturní svébytnosti.

Zákonně změny v oblasti zaměstnávání cizinců jsou v rámci meziresortních připomínkových řízení předkládány k připomínkám i sociálním partnerům. K výraznější účasti sociálních

partnerů došlo v rámci přípravy a realizace projektů ekonomické migrace. Tyto projekty jsou úspěšně realizovány od roku 2015 a jejich cílem je zajistit kvalifikovanou pracovní sílu pro český trh práce, kterému tyto síly vzhledem k ekonomické situaci chybějí. Zahájení i změny nejvíce využívaného projektu, tzv. Režimu Ukrajina, byly projednány se všemi sociálními partnery na půdě tripartity. Do realizace tzv. Režimu Ukrajina se přímo zapojily podnikatelské reprezentace (výběrem zaměstnavatelů, kteří využívají výhody tzv. Režimu Ukrajina), čímž tyto podnikatelské reprezentace převzaly díl odpovědnosti za regulaci migrace.

XI. Uprchlíci a navracené osoby

S cílem napomoci ekonomickému osamostatnění se uprchlíků by členské státy měly podporovat přístup uprchlíků na trh práce a k podnikání, včetně související podpory v oblasti vzdělávání a rekvalifikací (např. uznávání kvalifikací), případně usnadňovat přenositelnost nároků na dávky v souvislosti s prací a dávkami sociálního zabezpečení. V rámci podpory rovných příležitostí by měla být přijata opatření k boji proti diskriminaci a xenofobii a podpořeno informování uprchlíků o právech a povinnostech pracovníků a o způsobu nápravy porušení, a to v jazyce, kterému rozumí.

Měla by být podpořena dobrovolná, bezpečná a důstojná repatriace uprchlíků a jejich opětovné začlenění na trh práce.

Členské státy MOP jsou také vyzývány k vzájemné spolupráci při zvládnání uprchlických krizí a podpoře rozvojových zemí, jež se potýkají s velkým množstvím uprchlíků na svém území, resp. zemi původu při posilování jejich odolnosti vůči stávajícím i budoucím krizím.

Poživatelé mezinárodní ochrany, tj. azylanti a poživatelé doplňkové ochrany, mají volný přístup na trh práce. Jejich práva a povinnosti na trhu práce jsou de facto totožná s právy a povinnostmi občanů České republiky.

Žadatelé o mezinárodní ochranu mají možnost vstoupit na trh práce po získání povolení k zaměstnání, které může být vydáno nejdříve po 6 měsících ode dne poskytnutí údajů k podané žádosti o udělení mezinárodní ochrany. Lhůta byla z původních 12 měsíců v roce 2015 zkrácena na 6 měsíců.

V souvislosti s přílivem žadatelů o azyl do zemí Evropské unie v roce 2015 byl ve spolupráci dotčených resortů vytvořen informační materiál pro zaměstnavatele o podmínkách zaměstnávání uprchlíků (https://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/zamestnavani-uprchliku).

Státní integrační program (dále jen „SIP“) dle podle usnesení vlády ze dne 20. listopadu 2015 č. 954 a podle zákona o azylu zajišťuje pomoc držitelům mezinárodní ochrany (příhlášku do SIP lze podat až po nabytí právní moci rozhodnutí o udělení mezinárodní ochrany).

V rámci podpory integrace legálně pobývajících cizinců ze třetích zemí bylo zřízeno 13 krajských center na podporu integrace cizinců. Centra mají roli informačních středisek a jsou realizátory a iniciátory integračních opatření v rámci regionu. Zajišťují poskytování informací, poradenství, kurzy češtiny a socio-kulturní orientace cizinců ve společnosti atd. Vytvářejí platformy pro spolupráci v oblasti integrace cizinců v regionu, sdružující veškeré subjekty, které mohou přispět k úspěšné realizaci politiky integrace, případně se zapojují do činnosti již ustavených poradních orgánů. Úkolem těchto center je zároveň podporovat rozvoj občanské společnosti prostřednictvím úzké spolupráce s nestátními neziskovými organizacemi a dalšími subjekty v daném regionu.

Služby uvedených center jsou zaměřeny především na jazykovou, sociální a ekonomickou soběstačnost cizinců, na jejich schopnost orientace v české společnosti a na vzájemné vztahy mezi cizinci a majoritní společností. Nejčastěji využívanými formami služeb center jsou právní a sociální poradenství, které řeší zejména pobytové záležitosti klientů center a nesnadné životní situace vyplývající z kulturních odlišností či nedostatečné orientace v nové zemi. Důraz je kladen na sociální práci v terénu – streetwork. Velký zájem je o kurzy českého jazyka, jehož zvládnutí je jedním ze základních předpokladů úspěšné integrace cizinců do společnosti. Většina center zajišťuje hlídání dětí a umožňuje tím účast jejich rodičů na kurzech.

V rámci Státního integračního programu (SIP) mají osoby s udělenou mezinárodní ochranou (azylem i doplňkovou ochranou) prostřednictvím generálního poskytovatele integračních služeb (Správa uprchlických zařízení MV) a ve spolupráci s nestátními neziskovými organizacemi, k dispozici mj. pomoc při hledání zaměstnání, evidenci na úřadu práce, vyřízení sociálních dávek, v oblasti bydlení a zdravotní péče, vzdělávání vč. nostrifikace vzdělání, rekvalifikace apod. Též mohou bezplatně navštěvovat kurz kultury a demokracie a výuku českého jazyka v rozsahu 400 hodin.

Při repatriaci uprchlíků sice nejsou ze strany ČR realizovány přímo žádné reintegrační programy, v rámci mezinárodní spolupráce a pomoci však byly poskytnuty finanční prostředky např. na podporu reintegračních programů v Pobřeží slonoviny.

XII. Prevence, mitigace a připravenost

Členské státy MOP by měly po projednání se sociálními partnery a dalšími aktéry přijímat opatření k budování odolnosti společnosti, identifikaci a řízení rizik a pro předcházení nepříznivým dopadům či jejich snižování.

V oblasti plánování, organizování a výkonu činností za účelem předcházení vzniku mimořádných událostí a krizových situací, zajištění připravenosti na ně a jejich řešení je hlavní ochrana obyvatelstva, jíž se věnuje strategický dokument **Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030**, schválená usnesením vlády z 23. 10. 2013 č. 805. Koncepce v širším pohledu stanoví další postup rozvoje významných oblastí ochrany obyvatelstva, jako je výchova a vzdělávání, síly, věcné zdroje, úkoly ochrany obyvatelstva, krizové řízení, věda a výzkum. Taktéž obsahuje základní úkoly pro realizaci stanovených priorit ochrany obyvatelstva na celé období její platnosti, včetně výhledu do roku 2030.

Cílem koncepce je celkové posílení systému ochrany obyvatelstva za maximálního využití stávajících kapacit a efektivního zapojení kapacit nových. Viz též výše k části III.

XIII. Mezinárodní spolupráce

Členské státy MOP by měly při přípravě na krizové situace a při jejich řešení spolupracovat na bilaterální nebo multilaterální úrovni (vč. výměny informací, osvědčených postupů a potřebných technologií). V rámci reakce na krizi by měla být pozornost věnována mj. zaměstnanosti, důstojné práci a udržitelnému podnikání.

Zahraniční rozvojová a humanitární spolupráce by měla zohledňovat potřebu podpory tvorby pracovních míst a rozvoje podnikání.

V rámci **Evropské unie** probíhá v oblasti civilní obrany spolupráce členských států koordinovaná zejména Pracovní skupinou pro civilní ochranu (PROCIV) a Výborem pro civilní ochranu (CPC). Základním legislativním dokumentem EU v oblasti civilní ochrany je rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1313/2013/EU o zřízení mechanismu civilní

ochrany Společenství. Související tzv. Moduly civilní ochrany jsou jednotky vytvořené z vnitrostátních zdrojů jednoho nebo více členských států na základě Rozhodnutí Komise, pro rychlou reakci na mimořádnou událost. ČR nabízí Moduly zaměřené na řešení následků povodní, zřícených budov, CBRN havárií (chemické, biologické, radiologické a nukleární látky) a zdravotnický modul.

Zahraniční rozvojová spolupráce (ZRS) a humanitární pomoc poskytovaná do zahraničí je pro ČR výrazem solidarity, klíčovým nástrojem zahraniční politiky a investicí do vlastní bezpečnosti. ZRS pomáhá partnerským zemím čelit ekonomickým, sociálním, environmentálním i bezpečnostním problémům, posilovat jejich odolnost, dát perspektivu a lepší budoucnost jejich obyvatelům, a tím snižuje i související rizika i pro obyvatele ČR. Prostřednictvím humanitární pomoci přispívá ČR k záchraně lidských životů a snižování utrpení lidí postižených přírodní katastrofou či konfliktem a napomáhá k rychlé obnově důstojných životních podmínek a ke snižování zranitelnosti obyvatelstva partnerských zemí. Dále jde také o pomoc zemím a regionům zasaženým dlouhodobou, komplexní humanitární krizí. ZRS v součinnosti s humanitární pomocí vytváří možnosti pro cílenou podporu stabilizace zemí postižených konflikty a katastrofami, s přímou návazností obnovy, rozvoje a návazných politických a ekonomických partnerství. V souvislosti s klimatickou změnou roste význam prevence katastrof, jež je rovněž součástí humanitární pomoci.

Klíčovým dokumentem v této oblasti je **Strategie zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na období 2018–2030**, která definuje hlavní geografické a tematické priority pro realizaci ZRS a humanitární pomoci ČR v zahraničí. ČR se zaměřuje zejména na rozvojovou spolupráci s Bosnou a Hercegovinou, Etiopií, Gruzii, Kambodžou, Moldavskem a Zambií; působí také v zemích jako Afghánistán, Palestina, Mongolsko, Kosovo a Srbsko.

Předpokládá se, že v roce 2018 bude na ZRS vynaloženo 1,05 mld. Kč, z toho 696 mil. Kč na rozvojové projekty, 180 mil. Kč na humanitární pomoc a 63 mil. Kč na transformační spolupráci. Na rozvojová stipendia má být dle příslušného usnesení vlády č. 468 ze dne 21. června 2017 vynaloženo 112 mil. Kč.

XIV. Závěrečné ustanovení

Formální konstatování o tom, že nové Doporučení nahrazuje zastaralé Doporučení č. 71 z roku 1944.

Z výše uvedeného vyplývá, že jednotlivá opatření navržená pro dlouhodobé budování soudržnosti společnosti a její odolnosti vůči krizovým situacím v oblasti prevence patří ke standardním a tradičním součástí českého práva, a že případné reakce na katastrofy budou vedeny ve smyslu Doporučení. **Z toho důvodu se nejví potřebuje přijímat na základě tohoto dokumentu nová opatření.**

Vláda proto na svém zasedání dne 22. srpna 2018 přijala usnesení č. 540, kterým Doporučení vzala na vědomí s tím, že jednotlivé resorty budou k zásadám v něm obsaženým přihlížet v rámci svých působností.

V Praze dne 7. září 2018

Předseda vlády:

Ing. Andrej Babiš v.r.